

СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТЕНІСУ В УКРАЇНІ

ОЛЬГА БОРИСОВА

Національний університет фізичного виховання і спорту України

Метою даної роботи є вивчення умов, рівня розвитку і тенденцій динаміки показників, що визначають ефективність діяльності системи тенісу в Україні.

Державна політика у сфері фізичної культури і спорту в Україні направлена на закріплення чільної ролі держави у формуванні і регулюванні відношень у даній сфері шляхом фінансування, правового регулювання, здійснення матеріально-технічного, кадрового, інформаційного й інших видів забезпечення розвитку галузі (ст. 3 Закону України “Про фізичну культуру і спорт”). Керівництво системою спорту в нашій країні донедавна здійснює Державний комітет з фізичної культури і спорту. Виходячи з вищесказаного, система організації і управління спортом у країні заснована на принципі “втручання” уряду в справі спорту.

На сьогоднішній день в Україні відзначається зниження фінансування галузі фізичної культури і спорту з боку держави. Так, якщо витрати Зведеного бюджету України на освіту, охорону здоров'я і культуру в 1990 р. склали 21,2 млрд. дол., то в 1994 р. - 4,1 млрд. дол., а в 1998 р. - 3,4 млрд. дол. Однак, при зменшенні бюджетного фінансування галузі відзначається збільшення коштів, що виділяються на утримання спортивних шкіл в Україні. З 1996-98 рр. фінансування спортивних шкіл по країні в середньому збільшується на 70,72 % у рік, при зростанні рівня інфляції в середньому на 23,3 %. Дана тенденція намітилася, як в окремих відомствах, так і в галузях України. Така тенденція є сприятливою для розвитку спорту в країні, росту його масовості і популярності.

Відповідно до чинного законодавства держава делегує ряд повноважень в управлінні системою окремого виду спорту громадським організаціям. Управління системою тенісу в Україні здійснює Федерація тенісу України (ФТУ) (ст. 33, 34 Закону України “Про фізичну культуру і спорт”, Положення “Про умови і порядок присвоєння громадським організаціям фізкультурно-оздоровчої і спортивної спрямованості або їхніх об'єднань статусу національних спортивних федерацій, реєстр Міністерству України від 26.02.1997 р. № 53/1857, затверджений Указом Держкомспорту України від 10. 02. 1997 р. № 254). ФТУ має виключне право представляти теніс України в міжнародних спортивних організаціях і міжнародних змаганнях, а також право на організацію та проведення національних змагань з тенісу.

Регулювання відношень між Федерацією і її членами, у т.ч. і тенісистами України, здійснюється шляхом сплати членських внесків. Обов'язковість приналежності тенісистів України до членів Федерації обумовлена положенням, закріпленим у ст. 3.5 Статуту ФТУ, відповідно до якого тільки члени Федерації мають право брати участь у змаганнях та інших заходах, проведених Федерацією. Відсутність контрактної системи регулювання відношень між зазначеними суб'єктами ускладнює формування професійного тенісу в Україні.

Відповідно до календаря змагань, який формується суддівською комісією ФТУ, в Україні функціонує система змагань, при якій турніри проводяться цілий рік, що є характерною рисою професійного виду спорту. Основу даної системи складають Першість України (зимове, літнє), Кубок України (зимовий, літній), інші національні турніри, які проводяться країнами ближнього зарубіжжя. Система призових грошей у турнірах сприяє комерціалізації вітчизняного тенісу. Незважаючи на тенденцію росту кількості міжнародних професійних турнірів за останні п'ять років в Україні, які проводяться ІТФ, АТП і ВТА, відзначається незначна їхня кількість у країні - від 1 до 6 турнірів на рік. Це обумовлено приналежністю України до країн групи С - країн із низьким рівнем розвитку тенісу відповідно до міжнародної класифікації країн за рівнем розвитку даного виду спорту.

Про низький рівень розвитку тенісу в Україні свідчить представництво усього лише одного гравця за 1992-96 рр. у першій сотні провідних тенісистів-професіоналів за даними ІТФ.

Переведення України з країн групи С в країни групи В передбачає збільшення кількості міжнародних професійних турнірів і підвищення їхньої категорійності. Для цього необхідна наявність великого числа тенісистів високого класу в країні, поява якого можлива при удосконаленні системи підготовки тенісистів в Україні.

Підготовка спортивного резерву в тенісі здійснюється мережею спортивних шкіл (ДЮСШ, СДЮШОР), спортивних клубів різних форм власності, а також приватними тренерами, які, незалежно від підпорядкування, підзвітні Держкомспорту України відповідно до п. 4.18, 4.19 Положення про Державний комітет України з фізичної культури і спорту, затвердженого Указом Президента України від 14.11.96 р. № 1078/96.

У відповідності із діючим в Україні законодавством приватні школи, клуби і тренери є суб'єктами підприємницької діяльності. Для врегулювання відношень між суб'єктами підприємництва і Держкомспортом України було запроваджено механізм ліцензування фізкультурно-оздоровчої і спортивної діяльності, основні положення якого закріплені в ст. 4 Закону України “Про підприємництво” (у редакції Закону від 23.12.97 р. № 762), у Постанові Кабінету Міністрів України від 27.05.98 р. № 75 “Про перелік видів фізкультурно-оздоровчої і спортивної діяльності, що підлягають ліцензуванню”, в Інструкції “Про порядок ліцензування фізкультурно-оздоровчої і спортивної діяльності”, затвердженої Указом Державного комітету України по фізичній культурі і

спорту від 29.12.98 р. № 2524, в Інструкції “Про умови і правила здійснення підприємницької діяльності (ліцензійні умови), по видах фізкультурно-оздоровчої і спортивної діяльності, що підлягають ліцензуванню і контроль за їх дотриманням”, затвердженої Указом Ліцензійної палати України і Державного комітету України по фізичній культурі і спорту від 22.09.99 р. № 18/300. Однак, на сьогоднішній день на практиці механізм ліцензування не діє.

Відсутність центрів підготовки перспективних гравців у системі підготовки спортивного резерву в тенісі в Україні свідчить про її роз’єднаний характер, що веде до зниження показників розвитку тенісу в країні. Так, за даними Держкомспорту України за 1994-98 р. (табл. 1) у країні відзначається зростання загальної чисельності тенісистів, збільшення кількості відділень ДЮСШ, що свідчить про збільшення популярності і масовості тенісу в Україні. Однак, за останні п’ять років відзначається тенденція зниження чисельності тенісистів, що мають найвищий розряд, як-от чисельність першорозрядників, майстрів спорту, майстрів спорту міжнародного класу, при незначній чисельності кандидатів у майстра спорту. Зниження зазначених показників відзначається на тлі збільшення кількості тенісистів-розрядників, підготовлених за звітний рік, серед яких тенісисти II, III і юнацьких розрядів, I розряду, кандидати в майстри спорту. Однак, показники підготовки майстрів спорту міжнародного класу знижуються, що вказує на недостатньо високий рівень розвитку тенісу в Україні.

Таблиця 1

Динаміка показників розвитку тенісу в Україні

№№ п/п	Показники	Роки				
		1994	1995	1996	1997	1998
1	Загальна чисельність тенісистів	5571	5686	5833	6243	6076
2	Чисельність тенісистів, які мають найвищий розряд. З них:	286	262	271	237	259
	I розряд	186	180	189	147	166
	КМС	65	47	55	61	71
	МС	31	30	23	24	21
	МСМК	4	5	4	5	1
3	Чисельність тенісистів-розрядників, підготовлених за звітний рік. З них:	1177	1139	1293	1335	1429
	II, III і юнацькі	1060	1057	1206	1253	1318
	I розряд	75	58	64	58	81
	КМС	34	17	21	19	24
	МС	8	6	2	4	6
	МСМК	—	1	—	1	—
4	Кількість відділень ДЮСШ+СДЮШОР	44	45	49	48	51
5	Загальна чисельність тренерів	186	182	179	179	187
6	Чисельність штатних тренерів. З них мають:	137	137	153	158	163
	6.1. ФК освіти	94	101	117	118	122
	6.2. вищу освіти	86	93	108	109	114
	6.3. категорію	72	67	69	80	88
	Вищу	16	18	17	21	20
	I	20	19	20	20	25
	II	36	30	32	39	43

Збільшується дана ситуація слабкою матеріально-технічною базою тенісу в Україні. Так, станом на 1998 р., в Україні нараховується 808 тенісних кортів на 49 млн. 815 тис. жителів, у той час як у Канаді тільки в провінції Квебек, населення якої складає 6,5 млн. чол., нараховується 2400 тенісних кортів.

Важливим технологічним елементом системи розвитку тенісу, що визначає ефективність процесу підготовки тенісистів високого класу, є тренерський склад України, представлений фахівцями різного рівня (табл. 1). За даними Держкомспорту України за останні п'ять років 1994-1998 рр. у країні в цілому відзначається динаміка росту чисельності тренерського складу, збільшення чисельності штатних тренерів, збільшення чисельності тренерів, що мають фізкультурну освіту, вищу фахову освіту, а також динаміка росту чисельності тренерів, що мають вищу, I, II. категорії.

У основі підготовки тренерських кадрів з тенісу лежить наступна система:

1. Навчання у вузах для одержання кваліфікації учителя фізичної культури або тренера (термін навчання 4 роки).
2. Семінари підвищення кваліфікації (національні, міжнародні).

Відсутність післявузівської підготовки тренерів у наведеній системі обумовлює необхідність проведення заходів щодо її удосконалення.

Наступним елементом, що забезпечує функціонування системи тенісу в країні являється склад суддів України. Підготовка суддів передбачає вивчення правил тенісу, що здійснюється як на спеціалізованих кафедрах під час підготовки тренерських кадрів, так і самостійно. Наступним етапом являється виконання необхідних вимог і норм для присвоєння відповідної категорії. Для підвищення кваліфікації суддів проводяться семінари. Отже, система підготовки суддів заснована насамперед на самостійній підготовці кадрів, що визначає роз'єднаний її характер.

Таким чином, зростання показників розвитку масового і резервного спорту при зниженні показників розвитку спорту вищих досягнень свідчить про недостатню ефективність діяльності системи підготовки тенісистів і тренерів. Отже, для підвищення рівня розвитку тенісу в Україні і забезпечення швидких темпів реалізації даної мети необхідно проведення низки заходів щодо удосконалення системи підготовки тенісистів і суддів в Україні, а також формуванню відповідних організаційних основ діяльності в сфері тенісу.

CONDITION AND TENDENCIES OF THE DEVELOPMENT OF THE TENNIS IN UKRAINE ON THE MODERN STAGE

OLGA BORISOVA

National University of Physical Education and Sport of Ukraine

Consequently, exponents of the development of the popular and reserve sport are increasing and exponents of the development of the high achievement sport are lowering today in Ukraine. This testify that training system of the tennis-players, coaches is not very effective. Therefore, it is necessary conduct series of measures for improve treining system of the tennis-players, coaches and referees in Ukraine and for forming corresponding organization basis of the activity in the sphere of the tennis.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО П'ЯТИБОРСТВА НА ЗЛАМІ ТИСЯЧОЛІТЬ

БОГДАН ВІНОГРАДСЬКИЙ, ПАВЛО ЗАЙДОВИЙ

Львівський державний інститут фізичної культури

З кожним днем стаються зміни у цілому суспільстві, у всіх сферах діяльності, але найбільшого розмаху вони досягли в останні десятиліття. Це неминуче відбилося у спорті і, безумовно, у розвитку сучасного п'ятиборства.

Метою роботи є визначити напрямки і перспективи розвитку сучасного п'ятиборства. Завданнями дослідження є:

- проаналізувати зміни та їх основні причини в правилах і регламенті проведення міжнародних змагань у сучасному п'ятиборстві;
- визначити парціальний внесок видів змагань у сучасному п'ятиборстві з урахуванням тенденції розвитку його на сучасному етапі;
- визначити співвідношення сил провідних п'ятиборців світу напередодні Олімпійських ігор в Сіднеї.

Після олімпійських ігор в Сеулі і особливо після ігор в Барселоні, мов почав інтенсивніше запроваджувати заходи, які мали на меті модернізацію олімпійських ігор (включення більшої кількості видів спорту, допуск професіоналів, скорочення кількості учасників, шляхом впровадження нової кваліфікаційної системи окремо для кожного виду спорту, так, щоб тільки найкращі спортсмени допускалися до змагань). Серед інших видів спорту, сучасне п'ятиборство було згадане президентом МОКУ Хуаном Антоніо Самаранчем у Барселоні 7 серпня 1992 року під час закриття XXV Олімпійських ігор, де він виклав наміри про